

SIOPS- Skadde i internasjonale operasjoner

Skandinavisk akuttmedisinkonferanse
19.03.14

Erfaringer fra skadde veteraner

- Som den eneste bruker- og interesseorganisasjon for skadde veteraner og deres pårørende i Norge sitter SIOPS på unik kunnskap i form av personlige erfaringer.

Norge i internasjonale operasjoner

- Ca. 100 000 nordmenn har tjenestegjort i FN- og NATO-operasjoner etter 2. verdenskrig.
- Tysklandsbrigaden, Libanon, Balkan og Afghanistan de største og mest kjente operasjonene.
- Enkelte av de som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner sliter med å komme helt hjem.

Hvem henvender seg til SIOPS?

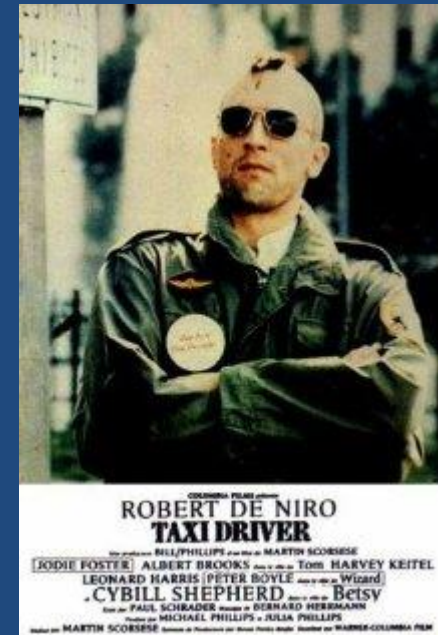
- «Gamlegutta»
 - 40 – 60 år.
 - Tjenestegjort i Libanon, Balkan, Gulfen, Somalia (og til dels Kosovo). Ofte mange kontingenter bak seg.
 - Tatt lang tid før den psykiske belastningsskaden oppdages og erkjennes . Gjerne vist seg tidligere, men undertrykt den gjennom f.eks. intensivt arbeid eller alkohol- og medikamentbruk.
 - Utenfor arbeidslivet og holder på å søke den særskilte kompensasjonsordningen for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.
 - En del som har fått tilkjent erstatning fra staten som følge av psykiske belastningsskader engasjerer seg i organisasjonen i etterkant.
- «Afghanistangenerasjonen»
 - 25 – 35 år.
 - Ikke lenger tjenestegjørende. Vært noen år i forsvaret.
 - Beskriver ofte en følelse om at ting ikke er helt som det skal være. Høyt spenningsnivå i kroppen som kompenseres ved å jobbe mye.
 - I jobb, men merker motgang. Sykemeldingene kommer oftere og blir lenger og lenger.
 - Har oppsøkt psykolog, men føler at utbytte er lite.
- Pårørende
 - Mor eller partner.
 - Gjerne den første som opplever at noe er «galt».
 - Veteranen er innesluttet ovenfor den pårørende.
 - I enkelte tilfeller er den pårørende den som tar og fører erstatningssaken på vegne av veteranen.

To caser

- Ivar, 48 år tjenestegjorde i UNIFIL (Libanon) og UNPROFOR (Bosnia). En av «gamlegutta» med en rekke kontingenter bak seg.
- Trygve, 31 år tjenestegjorde i ISAF-styrken i Afghanistan. Ung og resurssterk representant for «den unge veteranen»

PTSD

- Vietnamkrigen var krigen som virkelig førte til at fokus ble satt på langvarige psykiske reaksjoner på traumatiske episoder/hendelser.
- Omtrent samtidig begynte amerikanske medier å fokusere på veteranen som «en tikkende bombe».
- PTSD= Forkortelse på angstlidelsen posttraumatisk stresslidelse.

Den psykiske helsen til norske veteraner

- Det finnes ingen nøyaktige tall på hvor mange norske veteraner som har PTSD eller andre psykiske lidelser som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner.
 - UNIFIL-undersøkelsen (Libanon 1978 – 1991) fra 1993 oppga en forekomst av PTSD hos 5 % av veteranene.
 - Afghanistanundersøkelsen (2001 – 2011) viser at nærmere 10 % av respondentene har moderate eller alvorlige stressplager den første måneden etter hjemkomst, mens 6,2 % fremstår med moderate eller alvorlige stressplager fire år etter hjemkomst. Denne samme rapporten viser også at nær 28 % av Afghanistan-veteranene har et risikofylt eller skadelig forbruk av alkohol.
 - Statistisk sentralbyrå la i 2013 fram en undersøkelse om veteraners levekår der det kom fram 13 % av norske veteraner opplever at deres psykiske helse har blitt svekket som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner.
 - I en kartlegging av bostedsløse i Norge fant Norsk institutt for by- og regionforskning at 98 veteraner er bostedsløse. Dette tilsvarer 2% av alle bostedsløse i Norge.
 - I perioden 2010 – 2013 har 478 veteraner søkt staten om erstatning for psykiske belastningskader som etter deltagelse i internasjonale operasjoner.

Hva forteller veteranene om sin psykiske helse?

- De psykiske skadene utvikler seg gradvis over tid.
- Flere veteraner beskriver ikke akutte hendelser.
- Å være soldat i aktiv tjeneste innebærer en meget forhøyet risiko for død, samt fysisk og psykisk skade.
- Veteraner melder også om mange bærer på en form for evig angst.

Normale reaksjoner på unormale hendelser

- I følge Forsvarets sjefpsykiater, Jon Reichelt, er det som observeres hos veteraner med psykiske plager naturlige reaksjoner på unaturlige situasjoner. Denne reaksjonen er ikke helet naturlig, men har blitt forverret over tid (Morgenbladet, 21.05.2010).
- Verken fagmedisinere, Forsvaret eller veteranorganisasjonene klarer å sette helt konkrete ord på disse psykiske reaksjonene, men begrepet *belastning over tid* benyttes av stadig flere aktører.

Å leve med en psykisk skade

